

STILURI DE PREDARE / ÎNVĂȚARE – CUM INFLUENȚEAZĂ STILUL DE ÎNVĂȚARE AL ELEVULUI STILUL DE PREDARE AL PROFESORULUI?

Daniela DUȚU¹

dutu_dana68@yahoo.com

ABSTRACT: This paper aims to present the problem of teaching styles that are specific to contemporary teachers: typology, classification and the relevance of these styles nowadays. At the same time, this paper analyse the current trends in the development of teaching styles and the emergence of combined teaching and learning styles.

KEYWORDS: education, development, student, teacher

Conceptul „stil didactic/educațional/de predare” a fost introdus în limbajul pedagogic din mai multe considerente. Astfel, s-a dorit: a stabili dependența calității procesului educațional de personalitatea profesorului; a stabili influența personalității profesorului asupra relațiilor cu elevii; a stabili dependența particularităților individuale ale profesorului asupra comunicării didactice; a distinge cadrul didactic de colegi, etc.

Cu alte cuvinte, a apărut necesitatea de a structura/generaliza anumite trăsături comportamentale, privite ca modalități personale de a i și de a realiza procesul educațional. Aceste modalități reprezintă relecția unor maniere proprii în care profesorii abordează actul educațional.

Diversitatea de moduri de predare/comunicare/relaționare constituie sursa identificării diferitelor stiluri didactice. Simplitatea perceperii conceptului „stil didactic” este numai la prima vedere. De fapt, majoritatea cercetărilor menționează existența diferitelor abordări și semnificații ale acestei noțiuni: viziunea personală a profesorului; speciicul realizării activității de predare; speciicul comportamentului în diferite situații; abordarea rolului causal contextului .

De fapt, combinarea/interconexiunea acestor semnificații conturează conceptul de stil didactic.

¹ Profesor de biologie la Colegiul Tehnic „Dimitrie Ghika”, Comănești, județul Bacău.

În atare context, Ioan Cerghit deinește stilul didactic ca „un model de comportament relativ stabil ce caracterizează activitatea unui învățător sau profesor și care se obiectivează în anumite practici tipice de instruire și educație”²

Ioan Nicola deinește conceptul de stil didactic ca o „constelație de trăsături care circumscriu comportamentul profesorului în relațiile sale cu elevii”.

Stilurile didactice:

Diversele stiluri pedagogice pot fi delimitate în funcție de trei sisteme de referință:

1. Maniera de conducere a procesului de instruire, evidențiază existența a trei stiluri pedagogice:

- a. Stilul pedagogic democratic
- b. Stilul pedagogic autoritar
- c. Stilul pedagogic permisiv/liberal.

2. Modul de organizare a procesului de instruire permite delimitarea următoarelor trei „stiluri de învățământ”:

a. Stilul centrat pe: rezultate-acțiunea elevului-acțiunea cadrului didactic;

b. Stilul centrat pe: antrenarea-supervizarea elevului;

c. Stilul centrat pe instruire dirijată – autoinstruire.

3. Modul de concepere a activității didactice permite delimitarea următoarelor patru „stiluri de învățare”:

a. Stil centrat asupra procesului de acomodare (situat la limita dintre experiența concretă și experimentarea activă)

b. Stil centrat asupra procesului de gândire convergentă (situat la limita dintre experiența activă și conceptualizare)

c. Stil centrat asupra procesului de acomodare (situat la limita dintre conceptualizare și observarea reflexivă)

d. Stil centrat asupra procesului de gândire divergentă (situat la limita dintre observarea reflexive și experiența concretă)³.

² Cerghit, Ioan, *Sisteme de instruire alternative și complementare*, Editura Aramis Print, București, 2002, p. 312.

³ Cristea, Sorin, *Dicționar de pedagogie*, Editura Litera Internațional, București-Chișinău, 2000, p. 349.

Menționarea funcțiilor:

„Cunoașterea trăsăturilor dominante ale stilurilor de învățare a elevilor și a modalităților de abordare specifice fiecărui stil poate optimiza elaborarea strategiei didactice.”⁴

„În literatura domeniului clasificarea stilurilor de instruire are la bază rolurile și funcțiile pe care le îndeplinește un cadru didactic: îndrumare, control, conducere, planificare, evaluare.”⁵

Stilul de învățare este considerat unic, specific fiecărei persoane. Elevii au nevoie să afle cum funcționează creierul lor pentru a achiziționa și procesa cât mai eficient o nouă informație, ce abilități sunt necesare pentru a învăța, cum abordează un examen, cum rezolvă probleme, cum oameni diferiți învață în moduri diferite, cum pot aplica o strategie. Elevii preferă să învețe în diferite moduri: unora le place să studieze singuri, să acționeze în grup, altora să stea liniștiți deoparte și să-i observe pe alții. Alții preferă să facă doar câte puțin din fiecare. Mulți oameni învață în moduri diferite față de ceilalți în funcție de clasă socială, educație, vârstă, naționalitate, rasă, cultură, religie.

Cercetătorii atribuie caracteristica „needucat” pentru acea „persoană care nu știe cum să păstreze, să stocheze ceea ce a învățat, nu are un stil de învățare adecvat”. Prin urmare, elevii care nu știu cum să învețe, nu vor fi capabili să devină responsabili, autonomi, cu abilități și atitudini folositoare pe tot parcursul vieții, necesare pentru reușita școlară și socială. De aceea trebuie subliniat rolul deosebit pe care îl au cadrele didactice, contribuția acestora „în meseria de a-i învăța pe elevi cum să învețe” adaptată nevoilor, intereselor, calităților personale, aspirațiilor, stilului de învățare identificat.

Instruirea eficientă nu este posibilă „dacă se ignoră faptul că ea se produce pe baza unor mecanisme naturale de învățare. A instrui eficient înseamnă a dirija mecanismele interne ale învățării în direcția obiectivelor pedagogice stabilite.”⁶ Fiecare mecanism dintre acestea este analizat în funcție de efectele pe care le generează.

⁴ Massari, Gianina-Ana, *Pedagogia învățământului primar și preșcolar – Teoria și metodologia instruirii (învățământ la distanță, an II – semestrul I)*, Editura Universității “Al. I. Cuza”, Iași, 2014, p. 48.

⁵ *Ibidem*, p. 49.

⁶ Jinga, Ioan, *Învățarea eficientă*, Editura Editis, București, 1994, p. 165.

Mecanismele/stilurile de învățare sunt⁷:

1. învățarea de semnale
2. învățarea stimul-răspuns
3. înlănțuirea
4. asociația verbală
5. învățarea prin discriminare
6. învățarea de concept
7. învățarea de principii
8. rezolvarea de probleme
9. învățarea prin descoperire

Astfel, se identifică atât un stil de comandă, dominat de decizii ce aparțin în exclusivitate celui care predă, cât și un stil de autoinstruire, centrat pe decizii ce aparțin celui care învață. Aceste stiluri sunt grupate, în cele din urmă, în două mari categorii, în funcție de apartenența lor la una sau alta dintre cele două capacități esențiale ale ființei umane: capacitatea de reproducere și de imitare (a cunoștințelor și tehnicilor de acțiune); capacitatea de producere (de noi cunoștințe, gânduri, sensuri, idei, moduri de acțiune) sau capacitatea de a îndrăzni, de a cuteza, de a risca, de a vrea. Trebuie luat în considerare faptul că toți elevii posedă posibilități de reproducere și de producere de noi cunoștințe și moduri de acțiune.

De asemenea, trebuie avut în vedere faptul că fiecare stil prezintă avantajele și dezavantajele, plusurile și minusurile lui. De exemplu, stilurile care dezvoltă capacitatea de reproducere reprezintă opțiunea profesorului pentru achiziția de cunoștințe, priceperi și deprinderi, pentru dezvoltarea capacităților de reproducere, de participare adaptivă, cu caracter de acomodare și de imitare. Ceea ce angajează operații mentale de nivel inferior, cum ar fi cele de memorizare, de reamintire, de recunoaștere, de reproducere, de clasificare, de imitație. În esență, aceste stiluri de tip reproductiv sunt conformiste, înclinate spre preluare, presupun dependența de surse, sunt dogmatice, convergente, adaptive, cumulative și de imitație. Spre deosebire, celelalte invită la producerea de noi cunoștințe, accentul fiind pus pe dezvoltarea capacității de producere, adică de învățare prin cercetare, prin descoperire, prin invenție și prin creativitate. Ceea ce angajează operații mentale de nivel superior, precum cele de gândire divergentă, de

⁷ *Ibidem.*

rezolvare de probleme, de invenție, de alternative, de elaborare de noi concepte, de rationamente.

În funcție de particularitățile gândirii, sunt două „dimensiuni pe care le putem identifica în caracterizarea stilurilor de învățare ale elevilor:

- 1) elevi înclinați către un gând activ (dinamic)/reflexiv (creativ);
- 2) elevi înclinați către a gândi abstract/concret”⁸.

Stilul predominant <i>activ</i> ⁹ (dinamic) se caracterizează prin:	Stilul predominant <i>reflexiv</i> (creativ) se caracterizează prin:
<ul style="list-style-type: none"> – dorința de experimentare activă, de căutare și descoperire prin forțe proprii; – folosirea demersurilor practice; – preocuparea și sârguința de a rezolva lucruri complicate care să aibe corespondent în practică; – autodidact și cu mare plăcere în a-i învăța pe ceilalți ceea ce știe; – sunt interesați de informațiile care au o bază solidă, ancorată în practică, sigure și verificabile. 	<ul style="list-style-type: none"> – Prudență, răbdare, perseverență, obiectivitate și atenție în emiterea de judecăți; – Spre deosebire de ceilalți care au încredere doar în datele verificate practic și obținute prin experiment, elevii reflexivi se bazează pe propriile simțiri și gânduri în formularea unei opinii sau pentru a face generalizări.
Stilul predominant <i>concret</i> ¹⁰ se caracterizează prin:	Stilul predominant <i>abstract</i> se caracterizează prin:
<ul style="list-style-type: none"> – modelul experienței concrete ce accentuează implicarea personală; – ideile izvorăsc din interior și au la bază sentimentele, intuițiile elevului. 	<ul style="list-style-type: none"> – modelul abstract presupune logică; – ideile izvorăsc din raționament nu pe bază de sentimente; – este interesat în a dobândi fapte pentru a-și adânci propria înțelegere asupra conceptelor și proceselor.

Clasificarea informațiilor:

Procesarea informațiilor, folosind cu precădere unul dintre analizatorii senzoriali, are implicații profunde și asupra modului în care învățăm, explicând de multe ori dificultățile sau ușurința în achiziționarea și prelucrarea unor date. Stilurile de învățare identificate în majoritatea schemelor

⁸ Oprea, Crenguța-Lăcrămioara, *Strategii didactice interactive*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2006, p. 58

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*, p. 59

tind să se bazeze pe factori senzoriali și sociali. Au fost identificate patru stiluri principale de învățare:

1. *vizual*:

- elevii învață văzând materiale tipărite sau grafice,
- își amintesc ceea ce scriu și citesc,
- le plac prezentările și proiectele vizuale,
- își pot aminti foarte bine diagrame, titluri de capitole și hărți;

2. *auditiv*:

- elevii învață cel mai bine prin ascultare și conversație,
- își amintesc ceea ce aud și ceea ce se spune,
- le plac discuțiile din clasă și cele în grupuri mici,
- își pot aminti foarte bine instrucțiunile, sarcinile verbale/ orale,
- înțeleg cel mai bine informațiile când le aud;

3. *tactil*:

- elevii învață prin atingerea obiectelor, prin perceperea senzorială a materiei sau prin folosirea mâinilor,
- își amintesc ceea ce fac și experiențele personale la care au participat cu mâinile și întrg corpul (mișcări și atingeri),
- le place folosirea instrumentelor sau preferă lecțiile în care sunt implicați activ la activități practice;

4. *kinestezic*:

- elevii învață prin acționarea maselor muscular,
- își pot aminti foarte bine lucrurile pe care le-au făcut o dată, le-au exersat și le-au aplicat în practică (memorie motrică),
- au o bună coordonare motorie.

Identificarea și recunoașterea stilurilor de învățare se poate realiza și prin: observarea și analiza propriilor experiențe de învățare; caracterizarea stilului pe baza explicațiilor, descrierilor, exercițiilor prezentate în diferite situații; discuții cu specialiști de la cabinetele de asistență psihopedagogică din rețeaua de consiliere; participarea activă la activitățile practice cu această temă la diferite ore, cu precădere cele de consiliere și orientare, diverse opționale; implicarea în programe educaționale cu această temă (ex. optimizarea stilului de învățare, tehnici de învățare eficientă); etc.

Este vital pentru un cadru didactic să folosească o varietate de metode pentru a dezvolta stilurile de învățare identificate.

Iată câteva sfaturi transmise profesorilor și elevilor (și nu numai):

– „Elevii nu trebuie lăsați cu nici un preț să încerce să rezolve sarcinile de învățare într-un mod inadecvat obiectivului urmărit. Învățați-i pe elevi cum... să învețe!”¹¹

– Învățarea sistematică este condiția fundamentală a studiului eficient.”¹²

– Învăță să înveți!

– planifică-ți studiul în mod riguros (activități importante, mai puțin importante și neimportante);

– organizează-ți științific studiul (plan, obiective clare, analiza resurselor, condiții, mijloace);

– studiază efectiv (respectarea planului de studio, perseverență, încredere, tehnici de învățare);

– valorifică eficient rezultatele studiului (realizarea de lucrări scrise, susținerea examenului).”¹³

Bibliografie:

- [1] Cerghit, Ioan, *Sisteme de instruire alternative și complementare*, Editura Aramis Print, București, 2002
- [2] Cristea, Sorin, *Dicționar de pedagogie*, Editura Litera Internațional, București-Chișinău, 2000
- [3] Jinga, Ioan, *Învățarea eficientă*, Editura Editis, București, 1994
- [4] Massari, Gianina-Ana, *Pedagogia învățământului primar și preșcolar – Teoria și metodologia instruirii (învățământ la distanță, an II – semestrul I)*, Editura Universității “Al. I. Cuza”, Iași, 2014
- [5] Oprea, Crenguța-Lăcrămioara, *Strategii didactice interactive*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2006
- [6] Ștefan, Mircea, *Lexicon pedagogic*, Editura Aramis Print, București, 2006.

¹¹ Jinga, *Op. cit.*, p. 178.

¹² Jinga, *Op. cit.*, p. 195.

¹³ Jinga, 1994, p. 197.